

PRZEWODNIK KIERUNKOWY · PEDAGOGIKA

Jak napisać pracę licencjacką z pedagogiki

Od problemu wychowawczego do obrony: sondaż i eksperyment,
narzędzia badawcze, badania w szkole — krok po kroku.

Spis treści

Jak korzystać z tego przewodnika	1
1 Czym praca z pedagogiki różni się od innych	2
1.1 Trzy typy prac licencjackich z pedagogiki	2
1.2 Anatomia pracy empirycznej	2
1.3 Konwencja cytowania: sprawdź, zanim napiszesz pierwszy przypis	3
2 Temat i problem badawczy	4
2.1 Skąd biorą się dobre tematy	4
2.2 Problem badawczy i problemy szczegółowe	4
2.3 Kryteria dobrego tematu licencjackiego	5
2.4 Rozmowa z promotorem: przyjdź z projektem	5
3 Zmienne i wskaźniki: od pojęcia do pytania w ankiecie	6
3.1 Zmienna i wskaźnik	6
3.2 Zmienne zależne, niezależne i pośredniczące	6
3.3 Skale pomiaru: decyzja o przyszłych analizach	6
3.4 Zmienne z dokumentów i obserwacji	7
4 Cel, problemy i hipotezy: kręgosłup metodologii	8
4.1 Cel badań: poznawczy i praktyczny	8
4.2 Hipotezy: do których problemów i jak	8
4.3 Ile problemów i hipotez	9
4.4 Język przewidywań w badaniu sondażowym	9
5 Metody badań pedagogicznych: sondaż, monografia, przypadki, eksperyment	10
5.1 Metoda, technika, narzędzie: święta trójca	10
5.2 Cztery metody w praktyce licencjackiej	10
5.3 Łączenie metod i technik	11
5.4 Jak wybrać metodę	11
6 Teren badań i dobór próby	12
6.1 Teren badań: wybór i opis	12
6.2 Kogo badać: uczniowie, rodzice, nauczyciele	12
6.3 Liczebność: realizm zamiast magii	12
6.4 Kalendarz szkolny: cichy zabójca harmonogramów	13
7 Narzędzia: kwestionariusz, arkusz obserwacji, dyspozycje, test	14
7.1 Kwestionariusz ankiety: konstrukcja krok po kroku	14
7.2 Arkusz obserwacji	14
7.3 Dyspozycje do wywiadu	14
7.4 Test wiadomości i sprawdziany umiejętności	15

7.5	Pilotaż: mały rytuał wielkiej wagi	15
8	Etyka badań z udziałem dzieci i szkolnej społeczności	16
8.1	Piramida zgód	16
8.2	Tematy wrażliwe: dzieci to nie mali dorośli	16
8.3	Dokumentacja szkolna i dane osobowe	17
9	Procedura: badanie w rytmie szkoły	18
9.1	Badanie ankietowe w klasie: przebieg wzorcowy	18
9.2	Ankiety dla rodziców i nauczycieli	18
9.3	Wywiady i obserwacje w placówce	18
9.4	Dziennik badacza	19
10	Przygotowanie danych: z teczki ankiet do arkusza analiz	20
10.1	Kodowanie: jedna osoba --- jeden wiersz	20
10.2	Pytania otwarte: kategoryzacja	20
10.3	Braki danych i kategorie łączone	20
10.4	Wskaźniki zbiorcze i rzetelność	21
11	Statystyka pracy pedagogicznej: od częstości do chi-kwadrat	22
11.1	Poziom 1: częstości i procenty (rdzeń analizy)	22
11.2	Poziom 2: porównania grup --- test chi-kwadrat	22
11.3	Poziom 3: wskaźniki zbiorcze --- porównania średnich i korelacje	22
11.4	Narzędzia: darmowe i wystarczające	23
12	Redakcja: cytowanie, tabele i język pracy	24
12.1	Dwie konwencje cytowania --- poznaj swoją	24
12.2	Tabele i wykresy w pracy sondażowej	24
12.3	Struktura rozdziału analiz	24
12.4	Język pracy pedagogicznej	25
13	Wnioski i postulaty pedagogiczne	26
13.1	Wnioski: symetria z problemami	26
13.2	Ograniczenia badań: akapit dojrzałości	26
13.3	Postulaty pedagogiczne: konkret zamiast apelu	26
13.4	Kierunki dalszych badań	27
13.5	Zakończenie a wstęp: klamra	27
14	Część teoretyczna: przegląd, który pracuje na badanie	28
14.1	Struktura lejka	28
14.2	Definicje: wybór zamiast wyliczanki	28
14.3	Źródła: hierarchia i świeżość	28
14.4	Proporcje i kolejność pisania	29
15	Finisz: składanie, kontrola i antyplagiat	30
15.1	Kolejność ostatnich kroków	30
15.2	Trzy przejścia kontrolne	30
15.3	Antyplagiat (JSA) bez nerwów	30
15.4	Harmonogram ostatnich czterech tygodni	31
16	Obrona: ostatnie czterdzieści minut	32
16.1	Autoprezentacja: badanie, nie streszczenie pracy	32
16.2	Kanon pytań na obronach pedagogicznych	32
16.3	Czego komisja słucha naprawdę	32

16.4 Po obronie	33
---------------------------	----

Jak korzystać z tego przewodnika

Ten przewodnik powstał dla jednej osoby: studentki lub studenta pedagogiki, który ma przed sobą pracę licencjacką i chce ją zrobić dobrze — bez błędzenia, bez poprawek „na trzeci raz” i bez paniki na finiszu. Nie znajdziesz tu ogólników o „pracach dyplomowych w ogóle”: każdy rozdział, każdy przykład i każda checklista dotyczą pedagogiki — jej metod, jej narzędzi, jej badań prowadzonych w szkołach i przedszkolach oraz jej recenzentów.

Po drodze spotkasz pięć rodzajów ramek. **Definicje** porządkują pojęcia, których nieprecyzyjne użycie kosztuje punkty. **Przykłady z praktyki** pokazują, jak abstrakcyjna zasada wygląda w realnym badaniu w placówce. **Pułapki** ostrzegają przed błędami, które powtarzają się w co drugiej pracy. **Checklisty** pozwalają odhaczyć etap przed oddaniem rozdziału promotorowi. A ramki **Okiem recenzenta** zdradzają, na co naprawdę patrzy osoba, która wystawi Ci ocenę.

Przewodnik czyta się liniowo, ale nie musisz: jeśli masz już temat i teorię, wejdź od razu w rozdziały o metodologii; jeśli toniesz w wynikach — do statystyki i wniosków. Spis treści prowadzi do konkretnych problemów, nie do ogólnych haseł.

Powodzenia. Dobrze zaprojektowana praca licencjacka z pedagogiki to nie przeszkoda na drodze do dyplomu — to pierwsze samodzielne badanie w zawodzie, który na badaniu rzeczywistości wychowawczej stoi.

Czym praca z pedagogiki różni się od innych

Praca licencjacka z pedagogiki ma podwójne serce: metodologiczne i praktyczne. Z jednej strony obowiązuje w niej klasyczny polski warsztat badań pedagogicznych – z metodą, techniką i narzędziem odmienianymi przez wszystkie przypadki. Z drugiej strony jej wyniki mają dokąś prowadzić: do wniosków dla nauczyciela, wychowawcy, szkoły. Kto od początku projektuje pracę na obu tych osiach, pisze ją szybciej i broni łatwiej.

1.1 Trzy typy prac licencjackich z pedagogiki

Praca empiryczna sondażowa – najczęstszy wybór: badanie ankietowe (czasem z wywiadami) wśród uczniów, rodziców lub nauczycieli, dotyczące postaw, opinii, doświadczeń i praktyk wychowawczych. To na niej koncentruje się ten przewodnik.

Praca empiryczna w innych metodach – monografia placówki, studium indywidualnych przypadków, eksperyment pedagogiczny. Wymagają więcej zachodu organizacyjnego (dostęp, czas, zgody), ale dają prace wyraziste i dobrze oceniane.

Praca teoretyczna – analiza myśli pedagogicznej, porównanie koncepcji, analiza dokumentów oświatowych. Na części uczelni wymaga zgody; jej warsztat to rzetelna analiza źródeł, nie „przegląd literatury bez badania”.

Co widzę w pierwszych pięciu minutach

Otwieram spis treści i sprawdzam proporcje części teoretycznej do badawczej – dwie trzecie teorii to sygnał ostrzegawczy. Potem patrzę na rozdział metodologiczny: czy jest problem główny, problemy szczegółowe, hipotezy, zmienne oraz metoda–technika–narzędzie nazwane zgodnie z konwencją. Na końcu zerkam na narzędzia w aneksie. Te trzy rzuty oka mówią mi o pracy więcej niż pierwsze dwadzieścia stron lektury.

1.2 Anatomia pracy empirycznej

Tabela 1.1: Szkielet empirycznej pracy licencjackiej z pedagogiki

Część	Zawartość	Typowa objętość
Wstęp	uzasadnienie tematu, zapowiedź struktury	2–3 strony
Część teoretyczna	pojęcia, teorie, przegląd badań	15–22 stron
Metodologia badań własnych	cel, problemy, hipotezy, zmienne, metoda/technika/narzędzie, próba, teren	6–9 stron

Część	Zawartość	Typowa objętość
Analiza wyników	tabele, omówienie po problemach	12–18 stron
Wnioski i postulaty pedagogiczne	odpowiedzi na problemy + implikacje dla praktyki	3–5 stron
Bibliografia i aneksy	literatura, narzędzia, zgody	wg potrzeb

Dwie rzeczy wyróżniają ten szkielet. Po pierwsze, rozdział metodologiczny ma w pedagogice **skodyfikowaną, rozbudowaną strukturę** — bardziej niż na większości kierunków — i jest czytany przez recenzentów najsuwniej. Po drugie, praca kończy się nie tylko wnioskami z badań, ale i **postulatami pedagogicznymi**: co z wyników wynika dla praktyki wychowania i kształcenia.

1.3 Konwencja cytowania: sprawdź, zanim napiszesz pierwszy przypis

Pedagogika w Polsce nie ma jednego standardu: część wydziałów cytuje **przypisami dolnymi** (tradycja humanistyczna), część w systemie **autor–rok** (APA lub jego lokalne warianty). Różnica dotyczy całego warsztatu — od kształtu przypisu po układ bibliografii — więc wytyczne swojego instytutu zdobądź w pierwszym tygodniu i skonfiguruj pod nie edytor oraz menedżer bibliografii. Zmiana konwencji w połowie pracy to dni poprawek.

⚠ Praca-referat o wychowaniu

Najczęstszy scenariusz porażki: student pisze przez rok rozdziały teoretyczne o agresji, motywacji albo czasie wolnym, a badanie projektuje na końcu — i ankieta nie przystaje do teorii, hipotezy powstają po zebraniu danych, analiza jest płytka. Kolejność musi być odwrotna: najpierw projekt badania (problemy, zmienne, narzędzie, teren), potem teoria pisana pod ten projekt. Ten przewodnik prowadzi dokładnie w tej kolejności.

✓ Zanim przejdziesz dalej

- ☐ Wiesz, jaki typ pracy piszesz (sondażowa / inna empiryczna / teoretyczna)
- ☐ Masz wytyczne edytorskie instytutu (konwencja cytowania!)
- ☐ Znasz proporcje: metodologia + analiza to serce pracy
- ☐ Plan zakłada projekt badania przed pisanie teorii
- ☐ Harmonogram uwzględnia zgody (promotor, placówki, rodzice) i czas badań w terenie

W kolejnych rozdziałach przechodzimy tę drogę krok po kroku: od tematu i problemu, przez metody i narzędzia badań pedagogicznych, po statystykę, wnioski i obronę.